

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-4-5 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-36/579-209
Karar Tarihi : 12.5.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, Mehmet Akif ERSİN, İsmail Hakkı
KARAKELLE, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Murat AYBER, Burcu CAN

C. BAŞVURAN : Murat GÜLEÇ
G.O.P. Blv. Garanti Bankası K:2 No:3 Tokat

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILANLAR : - Tokat Seyahat Tur. Akar. Nak. San. ve Tic. A.Ş.
Cumhuriyet Meydanı Latif Han No:2 Tokat
- Topçam Turizm ve Seyahat A.Ş.
Cumhuriyet Meydanı Belediye Yanı No:1 Tokat

E. DOSYA KONUSU : Tokat ili merkez olmak üzere yolcu taşımacılığı hizmeti sunan Tokat Seyahat Tur. Akar. Nak. San. ve Tic. A.Ş. (Tokat Seyahat) ve Topçam Turizm ve Seyahat A.Ş. (Topçam) unvanlı şirketlerin aralarında anlaşarak sabit fiyat uyguladıkları, söz konusu teşebbüsler tarafından bir dernek kurulduğu ve anılan dernek adı altında otobüs başına her ay 450,00 TL. ücret alındığı iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Başvuruda özetle; önaraştırmaya konu şirketler tarafından taşıma fiyatlarının birlikte belirlendiği, bu teşebbüslerce kurulan dernek tarafından otobüslerden her ay ücret alındığı iddia edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 7.1.2010 tarih ve 124 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 8.2.2010 tarih ve 2010-4-5/İİ-10-MOA sayılı İlk İnceleme Raporu, 18.2.2010 tarih ve 10-18 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 10-18/206-M sayı ile karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 30.4.2010 tarih ve 2010-4-5/ÖA-10-174.MA sayılı Önaraştırma Raporu 10.5.2010 tarih ve REK.0.08.00.00-110/167 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-36 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da;

- Tokat ili merkez olmak üzere yolcu taşımacılığı hizmeti sunan Tokat Seyahat ve Topçam firmalarının aralarında anlaşarak sabit fiyat uyguladıkları iddiasına ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı,

- Öte yandan anılan teşebbüslere 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ilgili piyasada rekabet kısıtlaması yaratacak fiyat tespiti gibi davranışlardan kaçınmaları hususunda yazı gönderilmesinin yerinde olacağı,

10-36/579-209

- Tokat Seyahat ve Topçam'ın dernek çatısı altında otobüs başına her ay 450,00 TL. ücret aldıkları yönündeki iddianın 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı görüşüne yer verilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

50 Şikâyet konusu çerçevesinde, ilgili ürün pazarı "karayolu ile şehirlerarası yolcu taşımacılığı" pazarı olarak tespit edilmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Şikâyete konu eylemlerin Tokat merkezli hatlarda gerçekleştiği dikkate alınarak, "Tokat merkezli hatların her biri" ilgili coğrafi pazar olarak belirlenmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler ve Deliller

Başvuru dilekçesinde iki adet teşebbüs hakkında iddialara yer verilmekle birlikte, dosya mevcudu bilgilerden, Tokat'ta yerleşik 11 teşebbüsün D 1 Yetki Belgesine istinaden Tokat Merkez (4 teşebbüs) yahut muhtelif ilçelerinden şehir dışındaki noktalara yolcu taşıdıkları anlaşılmıştır. Bunun yanında 30 teşebbüs F 1 Yetki Belgesine istinaden Tokat'ta yerleşik olmayan ve transit geçen firmaların biletlerini satmaktadır.

Öte yandan önaraştırma safhasında Tokat merkezli faaliyet gösteren teşebbüslerden elde edilen, bu teşebbüslerin belirli güzergâhlara ilişkin sefer sayıları ve uygulanan fiyat bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Tokat merkezli teşebbüslerin belirli hatlardaki sefer sayısı ve fiyat bilgisi

		TOKAT-İSTANBUL	TOKAT-KAYSERİ	TOKAT-ANKARA	TOKAT-İZMİR	TOKAT-DENİZLİ
10.10.2009	TOPÇAM
	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI*
	İMPARATOR**
23.11.2009	TOPÇAM
	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI
	İMPARATOR
05.02.2010	TOPÇAM
	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI
	İMPARATOR
16.02.2010	TOPÇAM

10-36/579-209

	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI
	İMPARATOR
04.03.2010	TOPÇAM
	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI
	İMPARATOR
15.03.2010	TOPÇAM
	TOKAT SEYAHAT
	TOKAT YILDIZI
	İMPARATOR

* Tokat Yıldızı İtmat Tur. Pet.Oto.Nak.San.A.Ş.

** İmparator Sey. Tur. Nak. Oto.Gıda San. Tic. Ltd. Şti

Söz konusu güzergâhlara ilişkin mesafe ve Ulaştırma Bakanlığı Tebliği uyarınca bu hatlar için öngörülen taban ücretler ise aşağıdaki gibidir:

70 Tablo 2: Tokat ile İstanbul, Kayseri, Ankara, İzmir, Denizli hatları mesafe ve taban ücretler

	MESAFE	TABAN ÜCRET(TL)
TOKAT-İSTANBUL	880	42,00
TOKAT-ANKARA	415	27,00
TOKAT-İZMİR	1132	48,00
TOKAT-KAYSERİ	307	21,00
TOKAT-DENİZLİ	1000	44,00

1.3. Değerlendirme

4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde, "belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasak" kabul edilmiştir. Rakip teşebbüsler arasındaki rekabeti kısıtlamaya yönelik anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararlar, fiyatların rekabetçi seviyenin üstüne çıkması, mal ve hizmet arzının kısılması ve de çeşitliliğinin azalması sonucunu ortaya çıkararak piyasanın etkin işleminin önüne geçerek toplumsal faydayı azaltmaktadır.

80 Bununla birlikte, rekabet üzerinde etkiye sahip olabilecek davranışlar, gerçekleştirildikleri piyasa yapısı da dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Genel olarak rekabetin yoğun, oyuncu sayısının çok olduğu piyasalarda teşebbüslerin bir araya gelerek fiyat, üretim miktarı gibi hususlarda anlaşmaları zordur. Teşebbüs sayısının az, pazara giriş engellerinin yüksek olduğu piyasalarda ise anlaşmaya varılması ve sürdürülmesi görece daha kolay gerçekleşmektedir. Dosya konusu karayolu taşımacılığı pazarı az sayıda oyuncunun bulunduğu (Tokat merkezli olarak faaliyet gösteren 4 teşebbüs

10-36/579-209

bulunmaktadır) ve aktörlerin birbirlerinin davranışlarını gözleyebildiği şeffaf pazarlar olan “oligopol piyasalar” ile benzerlik göstermektedir.

- 90 Oligopol piyasalarda hem teşebbüs sayısının azlığı hem de pazarın şeffaflığı teşebbüslerin birbirlerinin aldıkları kararları rahatlıkla takip etmesine ve bunlara göre karar almalarına imkân vermektedir. Elde edeceği karın sadece kendi davranışları değil, rakiplerinin davranışlarına da bağlı olduğunun ve kendi kararlarının rakiplerini etkileyeceğinin bilincinde olan bir teşebbüs piyasadaki gelişmeleri yakından takip edecek ve gelişmelere kısa sürede uyum sağlamaya çalışacaktır. Bu durum, teşebbüslerin karar alma sürecinde karşılıklı bağımlılıklarını doğuracaktır. Oligopolistik bağımlılık olarak nitelenebilecek bu durum, piyasadaki fiyatların da benzer seviyelerde oluşmasına neden olabilecektir. Yani, bu tür pazarlarda gözlenen paralel fiyat artışları her zaman rekabeti kısıtlama amacı veya etkisi olan bir anlaşma, uyumlu eylem veya
- 100 teşebbüs birliği kararına dayanmayabilmekte; kar elde etmeyi amaçlayan teşebbüslerin birbirlerinin kararlarına akıllıca ayak uydurmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir.

Karayolu ile yolcu taşımacılığı pazarı da oligopolistik özellikler gösteren bir pazardır. Sektörde fiyatlar rakiplerce rahatlıkla gözlemlenmektedir. Buna ilaveten mal ve hizmet farklılaşmasının az olduğu ve maliyet kalemlerinin benzerlik arz ettiği bu piyasa özellikleri sektörde rakiplerin fiyatlarının birbirine yakınlaşması üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Nitekim kartel benzeri girişimlere rastlanmayan ve fiyatların en alt düzeyde seyrettiği pazarlarda dahi yazıhaneleri birbirine komşu olan otobüs işletmelerinin aynı fiyatları uyguladıklarına sıkça rastlanmaktadır.

- 110 4054 sayılı Kanun’un rakipler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarını yasaklayan 4. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi ve ikinci fıkrası da oligopolistik bağımlılığının ihlal olarak kabul edilmediğini şu şekilde belirtmektedir:

“Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.

Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.”

- 120 Önaraştırma safhasında elde edilen bilgi ve belgelere göre, şikâyet konusu Topçam ve Tokat Seyahat firmaları ile birlikte yine Tokat merkezli olarak faaliyet gösteren Tokat Yıldızı tarafından uygulanan fiyatlar paralellik arz etmektedir. Bununla birlikte yine Tokat merkezli İmparator ise diğer üç firmanın sefer düzenlediği hatlardan yalnızca Tokat-Ankara arasında doğrudan sefer düzenlemekte, bu hatta uyguladığı fiyatlar ise aynı hatta faaliyet gösteren Topçam ve Tokat Yıldızı ile yukarıdaki tabloda yer verilen ilk dört tarihte farklılık arz etmekte, ancak 15.3.2010 tarihinde bu firmalar tarafından yapılan fiyat artışı ile aynı tutarda gerçekleşmektedir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere öngörülen hatlar, iki yahut üç firmanın sefer düzenlediği, diğer bir ifadeyle az sayıda oyuncunun yer aldığı pazarlardır. Bu itibarla belirtilen fiyat paralelliğinin oligopolistik bağımlılık neticesinde gerçekleşmesi ihtimali mevcuttur.

- 130 Öte yandan, adı geçen teşebbüslerin otobüs seferleri için uyguladıkları hizmet bedellerinin zaman içindeki seyri incelendiğinde fiyatların Kasım 2009’da önemli ölçüde azaldığı dikkat çekmektedir. 23 Kasım 2009 bilindiği üzere dini bayram dolayısıyla tatil olan haftanın hemen öncesine denk gelen bir tarihtir. Olası bir fiyat anlaşmasını veya

10-36/579-209

140 kartel benzeri bir davranışı ticaretin olağan akışından kaynaklanan bir ortak tavırdan ayırt edebilmenin en sağlıklı ölçütlerinden biri talebin en üst noktaya çıktığı dönemlerde piyasadaki oyuncuların tutumlarını izlemektir. Öneri konusuna vakada taraflar fiyatlarını talebin arttığı 2009 yılı Kasım'ın son haftasında düşürmüşlerdir. Mart 2010 dönemindeki fiyat artışı da Kasım ayındaki azalış kadar dikkat çekicidir. Buna karşın 23 Kasım 2009 tarihinde 1 litre mazot 2 TL. 78 Kuruş iken 15 Mart 2010 tarihinde 3 TL. 14 Kuruş seviyesine yükselmiştir. Mazot fiyatlarındaki artış ticaretin olağan akışında fiyat birliği içinde olmayan teşebbüslerin dahi fiyatlarını yukarı yönde tadil etmelerini gerektirecek önemli bir gelişmedir.

150 Belirtilen tespitler ışığında, şikâyetin konusunu oluşturan, Tokat merkezli yolcu taşımacılığı yapan Tokat Seyahat ve Topçam firmalarının bilet fiyatlarındaki paralelliğin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal etme şüphesini uyandırdığı; bununla birlikte söz konusu fiyat paralelliklerinin az sayıda firmanın oligopolistik bağımlılığından da kaynaklanabileceği, dolayısıyla yürütülen incelemenin mevcut safhasında mutlak bir ihlalden bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, anılan teşebbüslere 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ilgili piyasada rekabet kısıtlaması yaratacak fiyat tespiti gibi davranışlardan kaçınmaları hususunda yazı gönderilmesi yerinde olacaktır.

Başvuruda yer verilen bir diğer iddia ise, Tokat Seyahat ve Topçam firmalarının bir dernek kurdukları ve bu dernek kapsamında otobüs başına her ay 450,00 TL ücret alındığı yönündedir.

160 4054 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, "*Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren ya da bu piyasaları etkileyen her türlü teşebbüsün aralarında yaptığı rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı anlaşma, uygulama ve kararlar ile piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmaları ve rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme ve devralma niteliğindeki her türlü hukukî işlem ve davranışlar, rekabetin korunmasına yönelik tedbir, tespit, düzenleme ve denetlemeye ilişkin işlemler bu Kanun kapsamına girer.*" hükmüne yer verilerek mezkûr Kanun'un kapsamı belirlenmiştir. Bu madde hükmü çerçevesinde, sözü edilen faaliyetlere ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında işlem tesis edilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre;

170 1- Tokat ili merkez olmak üzere yolcu taşımacılığı hizmeti sunan Tokat Seyahat Tur. Akar. Nak. San. ve Tic. A.Ş. ve Topçam Turizm ve Seyahat A.Ş. unvanlı teşebbüslerin aralarında anlaşarak sabit fiyat uyguladıkları iddiasına ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına,

- Bununla birlikte, ilgili piyasada rekabet kısıtlaması yaratacak fiyat tespiti gibi davranışlardan kaçınmaları hususunda 4054 sayılı Kanun'un 9. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca anılan teşebbüslere görüş gönderilmesi için Başkanlığın görevlendirilmesine,

- Tokat Seyahat Tur. Akar. Nak. San. ve Tic. A.Ş. ve Topçam Turizm ve Seyahat A.Ş.'nin dernek çatısı altında otobüs başına her ay 450,00 TL ücret aldıkları yönündeki

10-36/579-209

iddianın 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığına

180 OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.